



Krzyż Powstania Warszawskiego,
fot. Muzeum AK

Obszar Warszawa i Powstanie Warszawskie



Warszawa przed powstaniem



Warszawa, obchody niemieckie na Placu Saskim - wówczas Adolf Hitler Platz, fot. domena publiczna

Koncepcje polskiego dowództwa zakładały trzy etapy walki: konspirację, partyzantkę i powstanie powszechne. Działania powstańcze miały być powiązane z aktywnością wojsk alianckich i wsparte przez Polskie Siły Zbrojne (PSZ). Sytuacja międzynarodowa była jednak skomplikowana. Okazało się, że Niemców wypierać będą Sowieci. Tymczasem stosunki dyplomatyczne z ZSRS zostały zerwane, a Stalin tworzył struktury, który miały mu zapewnić władzę w Polsce. Powstał Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN), jednocześnie Sowieci brutalnie rozprawiali się z żołnierzami AK. 26 lipca 1944 r. komendant Obszaru Warszawskiego AK gen. Albin Skroczyński „Łaszcz” wydał rozkaz dowódcom podokręgów dotyczący realizacji akcji „Burza”. O podjęciu walk o Warszawę zdecydowano w lipcu na spotkaniu generałów Tadeusza Komorowskiego, Leopolda Okulickiego i Tadeusza Pełczyńskiego. Natomiast w ostatnich dniach tego miesiąca trwały konsultacje z władzami cywilnymi, a także uzyskiwanie upoważnienia od władz w Londynie. 31 lipca 1944 r. dowódca AK gen. T. Komorowski „Bór” wydał rozkaz dowódcy Okręgu AK Warszawa płk. Antoniemu Chruścielowi „Monterowi” o rozpoczęciu powstania 1 sierpnia o godz. 17. Powstańczy zryw Warszawy miał udowodnić światu, że wbrew temu, co twierdzi Stalin, Polskie Państwo Podziemne i jego siły zbrojne istnieją i są gospodarzami tych ziem.



Miejsce akcji pod Arsenalem ok. 1940 r. – ulica Długa, widok w kierunku wschodnim; po lewej stronie Arsenał i wypalony gmach Pasażu Simonsa, fot. domena publiczna

Warszawa czasów okupacji zmieniała się. Wiele miejsc zostało zniszczonych, nazwy ulic zmieniono, w mieście pojawiły się symbole III Rzeszy i napisy „tylko dla Niemców”. Warszawiacy, tak jak i mieszkańcy innych miast, musieli przystosować się do nowych, ciężkich realiów. Okupanci wprowadzili m.in. kartki żywnościowe i godzinę policyjną, przeprowadzali łapanki i egzekucje. Symbolami terroru w Warszawie stały się takie miejsca jak Pawiak, Gęsiówka i siedziba Gestapo przy al. Szucha.

Pomimo tego wielu podjęło walkę. Warszawa była centrum polskiej konspiracji. To tutaj przebywały najważniejsze osoby polskiego podziemia (np. dowódcy SZP-ZWZ-AK oraz delegaci Rządu RP na Kraj). Opór stawiali nawet najmłodsi, m.in. Szare Szeregi. To w Warszawie konspiratorzy przeprowadzali brawurowe akcje, m.in. pod Arsenalem (operacja odbicia więźniów) oraz „Góral” (zdobycie ponad 100 mln zł), a także udany zamach na Franza Kutscherę.



Granat zaczepny R-42 (P-42) tzw. Sidolówka, fot. Muzeum AK



Pistolet Retolaza „Eibar”,
broń Heleny i Włodzimierza
Michałowskich – uczestników
Powstania Warszawskiego,
fot. Muzeum AK



Arsenał w 1938 r., fot. NAC

MUZEUM AK - INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA I WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO